

**„PODRÓŻ W (NIE)ZNANE? GÓRNY ŚLĄSK: TOŻSAMOŚĆ - SYMBOLE - STEREOTYPY”
(28.09.-01-10-2022)**

W dniach 28 września - 1 października 2022 roku Studenckie Koło Naukowe Awangardystów uczestniczyło w wykładach naukowych i podróży studyjnej „Podróż w (nie)znane? Górny Śląsk: tożsamość - symbole - stereotypy”. Opiekunem grupy był dr Ernest Kuczyński.

Celem wyjazdu od strony naukowej było pogłębienie ogólnej wiedzy na temat Górnego Śląska. Wiedza ta obejmowała takie tematy jak: historia, folklor, etnografia, szeroko rozumiana antropologia i podziały związane z językiem śląskim (godką). Część artystyczna wyjazdu obejmowała poszerzenie horyzontów dotyczących postrzegania regionu Śląska i przełamanie stereotypów z nim związanych – jej celem była inicjatywa fotograficzna, której wymiar obejmuje Śląsk jako ludzi i ich poczucie odmienności, ale nie ze względu na język czy inne dające się opisać odrębności.

W pierwszym dniu podróży (28.09.2022) Członkowie Koła Awangardystów, po omówieniu spraw organizacyjnych z dr Ernestem Kuczyńskim, zwiedzili wraz z przewodnikiem wystawę muzealną „Skond my som - Historia Górnego Śląska w Pigułce” w Muzeum Śląskim. Zwiedzanie pozwoliło zapoznać się zarówno z historią Górnego Śląska, dziełami sztuki autorstwa mieszkańców regionu i jak wydarzenia historyczne wpłynęły na kulturę i mentalność Ślązaków. Następnie odbył się spacer tematyczny po zabytkowych osiedlach Katowic, Nikiszowcu i Giszowcu, połączony z plenerem fotograficznym. Podczas spaceru przewodnikiem był prof. Michał Skop z Uniwersytetu Śląskiego. Podczas spaceru poruszone zostały kwestie tożsamości mieszkańców, historii regionu oraz lokalnych problemów i sporów między poszczególnymi grupami społecznymi. Po spacerze odbyła się rozmowa z prof. Michałem Skopem, która poza poszerzeniem wiedzy o regionie pozwoliła sprecyzować plany organizowanej przez Koło Naukowe Awangardystów wystawy fotograficznej.

Drugiego dnia (29.09.2022) Koło Naukowe Awangardystów wzięło udział w wykładzie naukowym i panelu dyskusyjnym pt.: „Górny Śląsk - badania regionalne”, przeprowadzonymi w Bibliotece Śląskiej przez prof. Ryszarda Kaczmarka oraz prof. Grażynę Szewczyk. Rozmowa ta stała się punktem wyjścia do rozważań na temat tego, co to znaczy “być Ślązakiem”; zarówno z perspektywy ludzi, którzy się nimi nie czują, jak i tych, którzy są związani z regionem. Podczas wykładu zostały poruszone kwestie języka śląskiego / gwary / ślůnskiej godki, które obejmowały zagadnienia i zjawiska fonetyczne, a także rozmieszczenie poszczególnych rodzajów tej mowy w regionie Śląska. W nawiązaniu do reportażu “Kajś - opowieść o Górnym Śląsku” Zbigniewa Rokity, poruszane były również kwestie przynależności Ślązaków do Śląska i szeroko pojętej tożsamości.

Kolejnym punktem tego dnia był plener fotograficzny w Parku Śląskim w Chorzowie, którego historia jest wyjątkowa i nietypowa. Koło miało również okazję odwiedzić skansen “Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie”, dzięki któremu dane nam było poznać dawne zwyczaje i sposób na życie mieszkańców Śląska. Plener fotograficzny obejmował również rynek i obrzeża Bytomia, którego obraz znacznie odróżnia się od innych miast nowoczesnego Śląska.

Trzeciego dnia (30.09.2022) Koło Awangardystów wyruszyło do Zabrze, w celu odwiedzenia Kopalni Guido, będącej częścią Muzeum Górnictwa Węglowego. W trakcie zwiedzania z przewodnikiem, członkowie Koła mieli możliwość poznać charakterystykę pracy 320m pod ziemią - od warunków oświetleniowych panujących w kopalni do sposobu działania przyrządów, z których dawniej korzystali górnicy. Wizyta w kopalni stanowiła

również okazję do wykonania fotografii, będących zarówno dokumentacją ze zwiedzania, jak i próbą ukazania podziemnej przestrzeni w mniej konwencjonalny, artystyczny sposób (eksperymenty z kompozycją poszczególnych obiektów, praca ze światłocieniem).

Następnie członkowie Koła wzięli udział w spotkaniu z pracownikami Obserwatorium Kultury - badawczo-rozwojowego działu Instytutu Myśli Polskiej im. Wojciecha Korfanteo w Katowicach. Podczas rozmowy z Maciejem Zygmuntem (Kierownikiem Działu Obserwatorium Kultury) i Aleksandrem Lysko (Konsultantem Projektowym), Koło Awangardystów zgłębiło wpływ kontekstu historycznego na etos i etnologię Górnego Śląska oraz poznało konkretne zachowania współczesnych Ślązaków i sposoby ich filmowej dokumentacji (np. z obchodów Wielkanocy w różnych miastach i wsiach, ukazane elementy śląskiego folkloru). Pracownicy Instytutu swoją obszerną wiedzą i doświadczeniem zainspirowali członków Koła do dalszego odkrywania nie tylko dużych miast Górnego Śląska, ale również mniejszych miejscowości w celu poznania ich mieszkańców.

Wieczorem Naukowe Koło Awangardystów udało się do Teatru Śląskiego na spektakl "Pokora" wg powieści Szczepana Twardocha, współczesnego śląskiego pisarza i publicyisty. Sztuka traktująca o człowieku rozdartym w kwestii poczucia własnej tożsamości narodowej stanowiła idealne podsumowanie wykładów i dyskusji prowadzonych w trakcie podróży studyjnej. Zwieńczenie wieczoru stanowiła wymiana refleksji dotyczących spektaklu pomiędzy członkami Koła.

Ostatni dzień (1.10.2022) przeznaczaliśmy na poszukiwanie wyjątkowych obrazów Śląskości, których nie doświadczyliśmy przez poprzednie dni. By tego dokonać Koło podzieliło się na trzy zespoły – pierwszy podjął się odwiedzenia szczególnych miejsc w Gliwicach. Były to między innymi: cmentarz żydowski, radiostacja gliwicka, centrum miasta (ratusz, rynek, ul. Zwycięstwa) i pobliskie parki miejskie. Drugi zespół udał się do Pawłowic w celu uczestnictwa w XI. Ogólnopolskim Przeglądzie Zespołów Ludowych "Złoty Talizman", a następnie do Pszczyny. Udało się porozmawiać z mieszkańcami tych miejscowości; w Pszczynie zespół zapoznał się z historią lokalnego twórcy lodów tradycyjnych, a także uzyskał dostęp do archiwum zdjęć z początków lodziarni. Trzeci zespół kontynuował pracę na terenie Nikiszowca i Giszowca, wyodrębniając podobieństwa i różnice pomiędzy osiedlami, a także poznając jego mieszkańców. Zakończenie pleneru fotograficznego stanowiło spacer po centrum Katowic, w celu ujęcia niejednoznaczności "serca" Górnego Śląska (np. plener fotograficzny w Galerii Katowickiej).

Podsumowanie:

Podróż studyjna do Katowic i pobliskich miejscowości umożliwiła poszerzenie horyzontów, przede wszystkim pod względem szeroko rozumianej (bądź właśnie niezrozumiałej przez "nie Ślązaków") śląskości. Spotkania naukowe przybliżyły nam wizerunek tego regionu na tyle, by uzyskać szczegółowy, analityczny pogląd na historyczny Śląsk i jego mieszkańców. Przekonaliśmy się, że region ten nie jest jedno-, ale wielowymiarowy i owa wielowymiarowość jest bardzo trudna do zidentyfikowania nawet przez "rdzennych" mieszkańców Śląska. Te, jak i inne cechy chcieliśmy uchwycić na zdjęciach i podczas wyjść plenerowych. Liczymy, że całość przebiegnie po naszej myśli i w grudniu br. będziemy mogli zaprezentować wystawę przybliżającą Śląsk tematyzującą już nie stereotypy (węgiel, szyby kopalni i hałdy), lecz jako region pełen kontrastów, innowacji oraz tradycji.

Julia Parkolap
(przewodnicząca Koła Naukowego Awangardystów)

